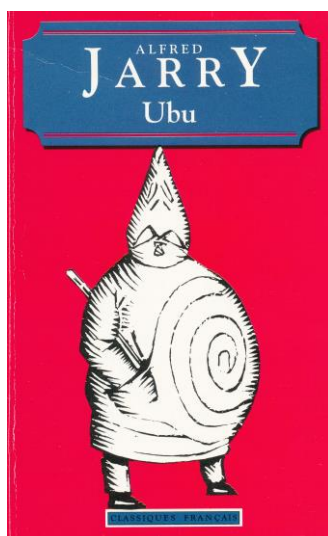

Szilágyi Ákos

Übű az Akadémián

Székfoglaló előadás

Nemrég került elő Alfred Jarry kéziratos hagyatékából az 1906-ban született *Ubu sur la butte* ('Übű a dombon') című rémbohózat (*guignol*) első, igen korai változata, melyet a Párizsban kiadott háromnyelvű *Oblivio litterarum* legfrissebb száma közöl. Az *Ubu sur la butte ou le complot des académiciens-muets* ('Übű a köbön avagy kukadémikusok összeesküvése') című bábjátékot, ezt az Ős-Übüt, a szerző szinte még gyerekfejjel, tizenévesen írta, nem sokkal azután, hogy 1891-ben Párizsba érkezett, de már ebben a rövid darabban megmutatkoznak oroszlánkörmei. A domb (*la butte*) a fogalmazványban még egyértelműen a *szemétdomb* jelentésében szerepel és nyilvánvalóan a kamasz Jarry által mélyen megvetett korabeli Művészeti Akadémia „szemétdombjára” utal. „Jogunkban áll

utálni az ősoket. Itthon vagyunk és ráérünk” – idézgette öklendezve Jarry egy másik korabeli kamasz, Arthur Rimbaud akadémikusok elleni örökbecsű kirohanását. Ne feledjük, hogy Übü papának a Jarry-darabokban állandóan elismételt címei között rendre visszatér az „*akadémikuss*” titulus. Übü a „szaru- és patafizika doktora” és az „akadémiai kunsztok pfő-pfőkorifeusa”. Mint pfő-pfőkorifeus, esztétikai nézeteit a *L'Amour en visites (Szerelmes látogatások)* című darabban fejti ki, két bohózati vérengzés között, ekként: „Pofa be bugrisok! Kuss! Hagyjátok a Nagy Übüt gondolkodni!...Hulljon térdre minden embernyúlvány Szépséges Szépségem oltára előtt, pillantsa meg enmagát a lelki bölcsesség megvakult tükrében, mely én magam vagyok! Boruljatok térdre elkötelezettségem magam után húzott végtelen kötele előtt, és égessetek tömjént oltáromon!...Páratlan a mi művészetünk, mert a vérünkben van! Általa dicsőül meg a mocskolódás, tisztul meg a tisztátalan, jut szennyből a mennybe, aki még nem lenne ott!” „Übü-akadémikuss” – azaz a láncaitól megszabadult Übü – mint Rettenetes Kiskakas (*Coq-Guignol*) jelenik meg a mű második felvonásának nyitójelentében, mikor már az egész domb vagy szemétdomb (*la butte*) fölött ő uralkodik (Übü a köbön!), és arra készül, hogy bendőjébe (*la gidouille*) gyömöszöljön minden emberi erőforrást, minden egyesületet, szervezetet, intézményt, végül magát az államot is, ezt a feneketlen bendőt. „Már csak egyetlen puccs és az egésznek fuccs!” – danolássza jókedvűen. Mivel a szöveg implicit magyar vonatkozásai (Jarryt, mint ismeretes lenyűgözte minden egzotikus, Óperencián túli tündérország), csak a *Les Polonais*-vel (*A lengyelek*) egyidőben született *Les Hongrois* (*A magyarok*) ismeretében válnak érthetővé a mai magyar olvasó számára, a fordító igyekezett e vonatkozásokat tőle telhetően explicitté tenni. Mindazonáltal siet előrebocsátani, hogy

az 1891-es *Ős-Übű* alább közreadott nyitójelenete és a mai magyar művészetakadémiai röggvalóság közötti minden megfelelés, párhuzam, hasonlóság – gyalázat és csupán a véletlen durva műve, amit persze vétek lett volna a fordítónak nem kiaknáznia.

Übű a köbön

avagy kukadémikusok összeesküvése

Übű papa (*Fekete köntösben, ősz parókában áll a kukadémikusok néma tömege előtt. Vészjóslóan fürkészi a tömeget, majd hirtelen égre emeli karjait és felüvölt.*) Merdre! Merdre! Piros-fehér-zöld kandeláberemre mondom: ezerszer is merdre! Vagyis szahar, hölgyeim és uraim, szahar! Sőt, *szaharok!* Szaharok a demokráciára! Ha nem tetszik a demokráciának, tehet egy szívességet Übű Papának! De akár kettőt is! Ne *merdre* Übű Papa szent nevét logikátlanul és rosszindulatúan a mocskos szádra venni, ha jót akarsz magadnak, lélekkufár! Á, vagy úgy, te rosszat akarsz? Minden áron ki akarod hozni Übű Papából a fenevadat? Azt akarod, hogy feljelentsen, rádtiporjon, felkoncoljon, ugye? Provokálod az Igazságot, mi? Hogy amikor megkaptad Tőle, amit megérdemelsz, hisztériázhass egy kicsit és vádlón rámutathass?! Lejárathasd ország és világ előtt Übű Papát?! Igen? Ezt akarod?! Ebben sántikálsz? Hát persze, ez lenne a jó

multság neked, mi? De abból nem eszel! Übü Papát sem ejtették ám a fejére! A kénköves mennyköbe is, az Igazság soha nem ugrik be a Cselvető Gonosznak! Egyszerűen behúz neki egy akkorát, hogy kiröpül a világűrbe! Úgy, ni! *(A kukadémikusok, Übü papa e hű palotinjai helyeslő morajlása ezen a ponton üdvivalgásba csap át: „Brávó Übü papa!”, „Pusztuljon a férgese!”, „Sózz oda nekik!” „Már rég kellett volna!” Übü papa röviden kivár és karmesteri kézmozdulattal leinti a kukadémikusokat.)* Kuss! Most én beszélek! A mi akadémiánkon írmagja sem maradhat a rossznak! Megértettem?! Hogyan? Mit mondasz, megátalkodott agitátor? Hogy éppen ez a legrosszabb? Merdre! – szard össze magad! Ez az Igazság büszke válasza a dialektikus áskálódóknak! A Sátán cimboráinak, a relativistáknak, a kívülről gyalázkodó kollaboránsoknak! Merdre! Méghozzá büszke, úri merdre! Magyar merdre, ha nektek a francia merdre már kevés! Térdre előtte, nyomorultak!

(Hirtelen hangot vált.) Drága barátaim, hazámfiai, vértestvéreim, cimborák! Büszke fiai a kukadémiának, akik két lábbal vagytok jelen a Mában és a MAMÁban! *[Jarry itt értelemszerűen a MAMAN szót használja a művészek fölött gyámkodó, anyáskodó korabeli francia Művészeti Akadémián gúnyolódva, amit a fordító – jobb híján – a Magyar Művészeti Akadémia nevéből képzett mozaikszóval magyarított, pontosabban: tett idegenszerűvé, szokatlanná. – Sz.Á.]* Én, Übü Papa itt állok előttetek, mert mást nem tehetek. Állom a sarat. Még ha szám széléig ér, akkor is. Piros-fehérvöld kandeláberemre mondom, nem érthetik ezt az állást – az én jó kis állásomat! – az akadémiai akadékoskodók, a relativista kóklerek, a henyék, akiktől hányok! Nem érthetik a Tegnap emberei, akik kihullottak a Mából. És azok sem érthetik, akik nem kerülhetnek be a MAMÁba. Nem és nem! Hacsak nem Übü papa testén keresztül! Ha-

ha! De hisz nincs is testem, kretének! Nem kerülhetnek be, mert nincs a vérükben az, hogy magyarok. Ezzel szemben nekünk magyaroknak [az eredetiben itt és a továbbiakban természetesen: franciáknak – Sz.Á.] ez a vérünkben van. Hol másutt? (*A kukadémikusok helyeslő morajlása ovációba megy át: „Vérrrr és magyarrrr! Vérrrr és magyarrrr!”*) Természetesen nem kötelező magyarnak születni. Nincs megírva egy nagy könyvben, hogy a világon mindenki magyarnak szülessen. Elég baj ez! De ha nincs, hát nincs. Maradjon ez ma még szerencse és dicsőség dolga. Végtére minden ember a maga szerencsésének a kovácsa. És ti minek a kovácsai vagytok, szörnyszülöttek? Csak nem egy jó kis összeesküvésnek? Hát miben reménykedtek? Nem látjátok, mi van fölírva ennek az akadémiának a kapujára? (*Az egyik kukadémikus transzparenst emel magasra*) „Ki itt belépsz...”, a fenébe, nem ezt, a másikat! (*Másik transzparens emelkedik föl.*) Ez az! Magyar Művészek Akadémiája. MA-MA! Vagyis? Vagyis *nem* spanyol, *nem* kínai, *nem* albán, hanem *magyar* művészeké! Értjük egymást?! Kuss, ha én beszélek! Hát mért nem lehet két percig hallgatni, ha párbeszédet folytat a magyar? Ha szélesre tárja a termékenyítő magyar vita előtt a magyar kapukat? Mért kell azonnal rátámadni, mocskolni, beléfojtani a szót? Vitakultúra, az hiányzik nektek! De kaptok ti mindjárt olyan vitakultúrát Übü Papától, hogy arról kódultok! Kussolj már, idegenszívű, mert átlépek rajtad, mint költő a maikocsmán! Hát minek nézed te Übü Papát? Paprikajancsinak? Mit keres itt egy hétpróbás nem-magyar, aki még a hazát is csak kívülről tudja ugatni? Füttyülök arra, hogy a félig vak, félig hülye világ őt is magyarnak nézi! Hadd nézze! A világgal egyébként még számolok! Az utóbbi időben kicsit túl sokat enged meg magának! A nem-magyaroknak pedig azt tanácsolom, jószívvel, keresztyén türelemmel, úgy is, mint

pfőpresbiter, pfőkorifeus és pfőinkvizitor, keressenek maguknak más, nem-magyar akadémiát! Ott van nekik a Berliini Akadémia, a Római Akadémia, a Tel Aviv-New York Akadémiáról már nem is beszélve! Mért pont a mi MAMÁnkért eszi őket a fene? Elfelejtették talán, hogy ezt mi, magyarok direkte magunknak hoztuk létre, azzal a feltett szándékkal és kinyilvánított akarattal, hogy a magyar művészetnek is legyen végre akadémiája, ne csak a nem-magyarnak?! Talán véletlenül került bele éppen a *Magyar Művészeti Akadémia* és nem, mondjuk a szingaléz vagy a piréz a *magyar* Alkotmányba? [*Jarry itt természetesen túloz: a Francia Művészeti Akadémia nem került bele a korabeli francia alkotmányba, a magyar fordító azonban nem túloz: a magyarba bekerült a magyar. – Sz.Á.]* Hát abba nem gondolnak bele ezek a szörnyszülöttek, ezek a kártékony szövőlepkék, ezek a kommunista pigmeusok, hogy mit szóltak volna a magyarok, ha a nem-magyar művészeti akadémiát foglalja alaptörvényébe a fülkenemzeti forradalommal föl Kent [*Jarry lefordíthatatlan szójátéka – Sz.Á.]* magyar törvényhozás? De álljunk meg itt egy szóra! Magyar vagyok, nem vadállat. Természetem álszent és komoly. Ünnepelesen kijelenthetem, hogy mi, magyar kukadémikusok semmi szín alatt nem fogjuk megengedni, hogy hazánkban bárki is – ismétlem: bárki! – üldözhesse, zaklathassa, kirekeszthesse a nem-magyar magyarokat! Nincs az az isten! Szent esküvéssel fogadjuk, hogy a köztünk lakó nem-magyarokat foggal-körömmel honfitársainknak fogjuk tekinteni! (*Közbekialtások: Tekinti a franc! Pfuj! Szemét turisták! Jövevények! Sale étranger!*), és megvédelmezzük őket, ha kell, ha nem, még talán önmagunktól is, bár erre most nem mernék megesküdni. De azt ne kívánják, hogy a magyarok magyar akadémiáján és magyar milliárdjain is osztozzunk velük! Azt már nem! (*Kukadémikusok kórusban: Nem, nem, soha! Nem, nem soha!*)

Ma, amikor az áldemokrata alsajtó gyáva férgeinek bőszen ugatása veri fel a gyászba öltözött, némán szenvedő Haza életterének halotti csendjét, amikor egy csenevész kisebbség lépten-nyomon azt veti a párbeszédre kész, értelmes vitákra éhes Übü Papa szemére, pro és kontra, hogy állítólag azt mondta, fütyül a demokráciára, csak mert véletlenül ezt mondta, nos, ekkora hazugságra csak annyit válaszolhatok: igenis fütyülök én az olyan demokráciára, amelyikben a nemzetgyűlölő Tegnap következmények nélkül a hazáját szerető Ma arcába vághatja, hogy fütyül a demokráciára! Fütyülök rá (és milyen szépen fütyülök! hallják?! még gyerekkoromban tanultam!), amikor a nemzet élethalál harcát vívja az áldemokrácia sehonnai bitangjaival, a szabadság hétpróbás brüsszeli hidrájával és a többi nemzetközi piócával és takonypóccal! Hidráknak kívül tágasabb! Mi itt, e lángoktól ölelt kis akadémia milliárdjainak elszánt védelmezői kitartunk az utolsó emberig, az utolsó tölténypatronig, az utolsó akadémikusi javadalmazásig! Megette a fene az olyan magyar akadémiát, amelyben nem-magyarok nyíltan Übü papa ellen csúszhatnak-mászhatnak, uszíthatnak és nyüszíthetnek! Kifelé a lélek-pfináncokkal, a nemzetkufárokkal, a relativista árulókkal a Nemzet Templomából, kifelé! Be velük az Agytalanítóba (*A kukadémikusok felállnak és egyemberként zendítenek rá a „Chanson du Décervelage”-ra, „Az agytalanítás dalá”-ra.*) Ott majd megtanulják, hol lakik a magyarok istene! Hol lakik az elkötelezettség! Hát itt lakik! És én vagyok az az elkötelezettség! Az eddig-és-netovább!

Mit mondhatnék még magamról? Legyen az igen újra igen és a nem újra nem! Aki igen-t mond a Nemzet Igen-jére, az velem van, de aki nem-et mond az Igen-re, mikor pedig igen-t is mondhatna, ahhoz a Nemzeti Számonkérő Akadémia legyen irgalmas! Aki ezt

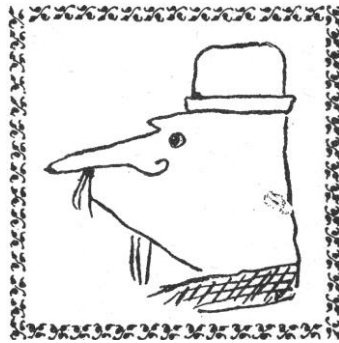
nem érti, ne akarjon akadémikus lenni! Az ilyenek számára nincs hely a Nemzet Kifizető Pénztára előtt hernyózó büszke sorban!

Azt kérdezik itt tőlem – és éppen Éntőlem! – az örök kérdezők, a nemzet piócái, hogy nem kirekesztő-e kissé ez az én egész nemzet- és akadémia-felfogásom? Nos, nemhogy nem kirekesztő, de egyenesen berekesztő! Úgyhogy ezennel be is rekesztem róla a vitát! Akinek nem tetszik, azt viszont – alkotmányban rögzített kirekesztési jogommal élve – ezennel kirekesztem. Ismertek, tudjátok, hogy nem vagyok a ködösítés, a mellébeszélés és a köntörfalazás embere – e három nem vagyok. Ezért inkább fennhangon kimondom, amit a Nemzet Ellenségei szinte már megvesznek, annyira szeretnének tőlem hallani: én, Übü Papa igenis ki akarom rekeszteni a Haza életgyökerén rágókat, a nemzet lilimának lábbal tipróit, a liberális szabadsággyalázókat és a többi gyalázatos pedofilt a MAMÁ-ból. És ki is rekesztem őket mint a pinty! Ki akadályozhatná meg Übü papát ebben? Talán csak nem az alkotmány? Ha-ha! Az alkotmány én vagyok! És kifejezetten feljogosítom magamat erre!

A MAMA mindenekelőtt! Ő a mi tápláló édesanyánk! Alma Mama! MAMA csak egy van! És csak egy lehet! Egy nemzet – egy MAMA. Ezért került be a MAMA neve csupa aranybetűkkel a Nemzet Alaptörvényébe is. Aki a MAMÁ-t támadja, az az Alaptörvényt támadja, az az én létalapomat támadja, ergo: nem magyar! Ne csodálkozzék hát, ha az Alaptörvény teljes szigorával fog lesújtani rá, amikor annak eljön az ideje! Márpedig eljön! Erről kezeskedem!

Kedves Barátaim! Mit is tehetnék még mindehhez hozzá a szaru- és patafizika doktoraként, a művészetek pfő-pfő korifeusaként? Tiszteld a MAMÁt és a Papát, hogy hosszú életű légy a földön és akkor kukadémikus lesz belőled is, mint mibelőlünk, és te is

bekerülhetsz egyszer a nemzeti kultúra pompás pantheonjába, ebbe a szépséges Elfekvőbe. Bürokrácia, kleptokrácia, gerontokrácia! E három kell Übü Papának! De legfőlü a gerontokrácia van! Egy nemzet elhülyülése mindig odafenn kezdődik, fentről fut végig a testén áramként pattogva-szikrázva, mint a csillagszóró, le, egészen a lába ujjáig. Amikor egy nemzet már a lába ujjáig hülye, akkor mondhatjuk, hogy megálljunk, mert itten van a Kánaán! A mi Kánaánunk. A MAMA! *(Übü papa kezében elkötelezettségét lóbálva, fütyörészve el. A kukadémikusok kórusa megint „Az agytalanítás dalá”-t énekli. A nép hallgat.)*

Autre portrait de Monsieur Ubu